

Wolvenmeldpunt Jaarrapportage 2017

Sander Bouwens

2017.035

Rapport van de Zoogdiervereniging namens WIN
In opdracht van BIJ12

Jaarrapportage 2017 Wolvenmeldpunt

Rapport nr.: 2017.035
Datum uitgave: 31-10-2017
Status Concept
Auteur: Sander Bouwens
Foto voorpagina: Aaldrik Pot

Kwaliteitscontrole: Maurice La Haye

Productie: **Steunstichting VZZ, in rapport vermeld als de Zoogdiervereniging**

Bezoekadres: Toernooiveld 1
6525 ED Nijmegen

Postadres: Postbus 6531
6503 GA Nijmegen

Tel.: 024 7410500
www.zoogdiervereniging.nl

Gegevens opdrachtgever: BIJ12
Leidseveer 2
3511 SB Utrecht

Contactpersoon opdrachtgever Johan Wesselink

De Steunstichting VZZ is onderdeel van de Zoogdiervereniging

Dit rapport kan geciteerd worden als:

Bouwens S., 2017. Jaarrapportage 2017 Wolvenmeldpunt. Rapport 2017.035.
Bureau van de Zoogdiervereniging, Nijmegen.

INHOUDSOPGAVE

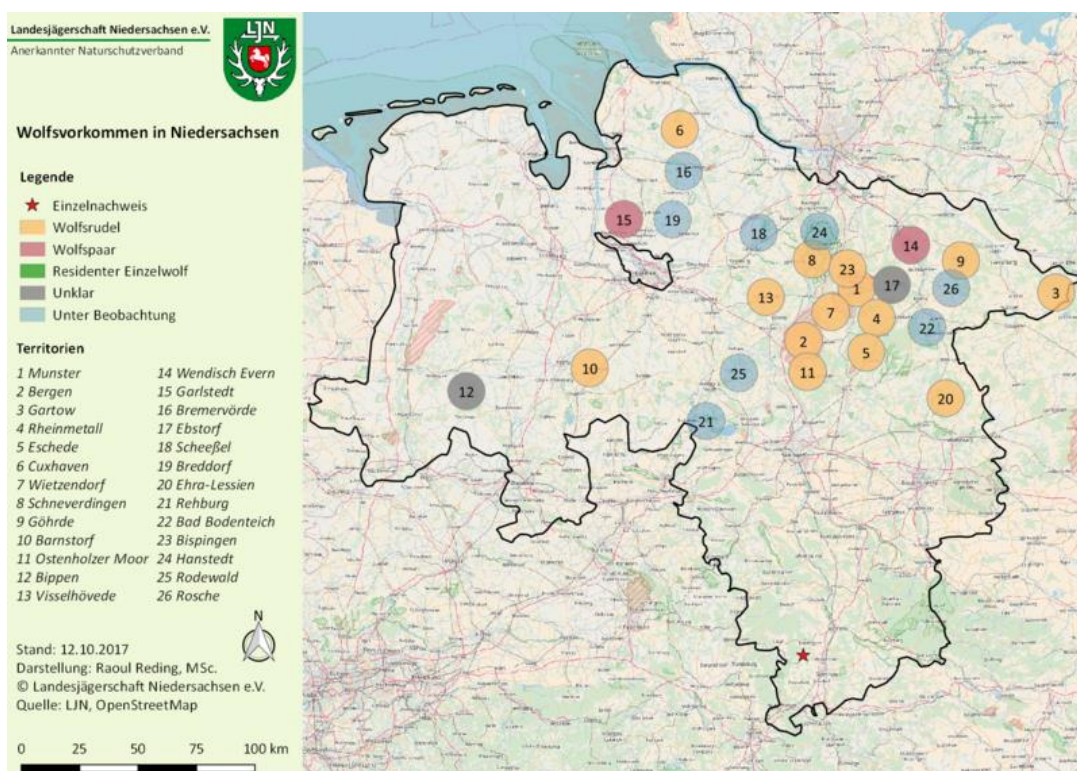
De Steunstichting VZZ, onderdeel van de Zoogdiervereniging, is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van de Zoogdiervereniging; opdrachtgever vrijwaart de Stichting VZZ voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Niets uit dit rapport mag worden vervaardigd en/of openbaar gemaakt worden d.m.v. druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en de Zoogdiervereniging, noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

1	Inleiding	2
1.1	De aanleiding	2
1.2	Doelstelling	3
1.3	Werkzaamheden	3
1.4	Werkwijze en taakverdeling.....	4
2	Resultaten	5
2.1	Wolvenmeldpunt	5
2.2	Validatie	6
2.3	Communicatie	7
2.4	Vrijwilligers	9
3	Conclusies en aanbevelingen.....	10

1 Inleiding

1.1 De aanleiding

Na honderden jaren van vervolging breidt de Europese wolf (*Canis lupus lupus*) zich weer langzaam uit in centraal Europa. Vanuit Polen koloniseerde de wolf eind vorige eeuw Duitsland, waar in 2000 de eerste pups in het wild geboren werden. Nu, na 17 jaar, is de wolf met name wijdverspreid in het noordoosten van Duitsland. Maar ook de deelstaat Nedersaksen, dat grenst aan de Nederlandse provincies Groningen, Drenthe en Overijssel, kent inmiddels minimaal 14 in het wild levende roedels (zie kaart 1).

Kaart 1: de verspreiding van wolf in Duitsland Bron: www.wolfsmonitoring.com

De wolf is een zeer mobiele soort. Vooral de jongen, die op een leeftijd van 1-2 jaar uit de roedel verstoten worden, zijn in staat om honderden kilometers af te leggen op zoek naar nieuw leefgebied. In het verleden hebben deze dieren dan ook al wel eens Nederland aangedaan.

De terugkeer van de wolf in Nederland lijkt dus aanstaande. Al zal dit in eerste instantie om losse individuen gaan. Omdat de terugkeer van de wolf mogelijk ook een behoorlijke maatschappelijke impact zal hebben, is het van belang de

terugkeer goed te monitoren. Om deze reden is begin 2017 gestart met het Wolvenmeldpunt.

De werkzaamheden van het Wolvenmeldpunt zijn vastgelegd in het 'Plan van aanpak Wolvenmeldpunt'. Het meldpunt wordt uitgevoerd door het samenwerkingsverband 'Wolven in Nederland', bestaande uit Natuurmonumenten, ARK Natuurontwikkeling, FREE Nature, Koninklijke Jagersvereniging (KNJV), IVN, IFAW, Studio Wolverine, Rewilding Foundation en de Zoogdierverseniging. De Zoogdierverseniging fungeert als penvoerder namens de betrokken partijen.

1.2 Doelstelling

Het wolvenmeldpunt heeft als doel om de opmars van de wolf naar Nederland vanuit met name Duitsland te monitoren en te zorgen dat waarnemingen of meldingen van wolven door deskundigen worden gevalideerd en zonodig het inschakelen van de van hulp om waarnemingen of meldingen te verifiëren, bijvoorbeeld met behulp van DNA-onderzoek.

1.3 De werkzaamheden

De werkzaamheden van het meldpunt bestaan uit de volgende taken (voor een uitgebreidere omschrijving, zie 'Plan van Aanpak Wolvenmeldpunt'):

1. Wolvenmeldpunt

Wolven In Nederland (WiN) draagt zorg voor een ingericht en voldoende bemand meldpunt. Deze is via de website, per mail en per telefoon te bereiken.

2. Validatie

Validatie van de binnengekomen waarnemingen door een pool van professionals en vrijwilligers. Alle zekere (C1 en C2) en waarschijnlijke (C3) meldingen worden door WiN, onder embargo, ingevoerd in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Bij een serieuze verdenking van de aanwezigheid van een wolf kan door WiN ook overgegaan worden tot veldonderzoek of monsternamen om de determinatie te bevestigen. Hierbij wordt volgens de in het draaiboek opgenomen protocollen gewerkt. WiN beoordeelt waarnemingen en meldingen in overleg met de betrokken provincie en terreineigenaar.

3. Communicatie

WiN biedt via haar media de vrijgegeven en actuele informatie over de werkzaamheden die BIJ12 aan WiN opdraagt en deelt nieuwsinformatie met betrekking tot wolven die door BIJ12 en/of één of meerdere provincies naar buiten is gebracht.

1.4 Werkwijze en taakverdeling

Coördinatoren

Het meldpunt beschikt over twee coördinatoren, te weten Glenn Lelieveld (Zoogdierverseniging) en Bart Beekers (ARK Natuurontwikkeling). De coördinatoren zorgen, in overleg met de andere validatoren, dat het meldpunt ten alle tijden bereikbaar is voor meldingen per telefoon en per e-mail. Per kwartaal is er één coördinator van dienst.

Validatoren

De professionele en vrijwillige validatoren zijn er gezamenlijk voor verantwoordelijk dat de binnengekomen meldingen, idealiter binnen 24 uur, maar tenminste binnen 48 uur worden gevalideerd. Elke maand is er één validator die ook de telefonisch meldingen beantwoordt. De professionele validatoren zijn; Bart Beekers (ARK), Glenn Lelieveld (Zoogdierverseniging), Dick Klees (Studio Wolverine), Leo Linnartz (ARK) en Roeland Vermeulen (FREE Nature). De vrijwillige validatoren zijn Elze Polman, Tara Busser, Julia Kamp, Ellen van Norren en Edo Hiemstra.

Penvoerder/secretariaat

De penvoerder onderhoudt contact met opdrachtgever en coördinatoren. De penvoerder levert eenmaal per jaar, met input van de coördinatoren, een jaarrapportage aan en is verantwoordelijk voor de financiële administratie van het project. Penvoering wordt verzorgd door de Zoogdierverseniging (Sander Bouwens).

2. Resultaten

2.1 Wolvenmeldpunt

Op het moment van schrijven (16 oktober 2017) zijn er, vanaf 1 januari 2017, 125 waarnemingen binnen gekomen via het digitale contactformulier:

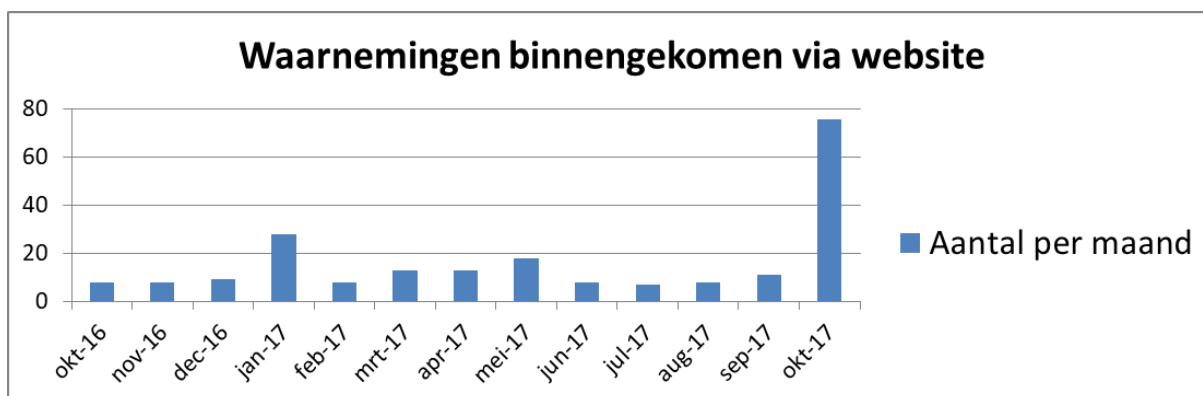
<https://www.wolveninnederland.nl/wolf-gezien>. In alle gevallen hebben de waarnemers daarop een reactie ontvangen. Meldingen komen uit het gehele land, maar het zwaartepunt ligt in de oostelijke provincies. Bijgaande kaart is op basis van de locatiepunten die waarnemers zelf invoeren. Dit biedt een vertekend beeld aangezien waarnemers regelmatig een andere locatie aangeven dan waar de waarneming is gedaan, zoals in de Noordzee.

Onderstaande tabel geeft het aantal meldingen per maand aan. Op het moment dat de tabel werd opgesteld, was de Veluwe wolf (15 oktober 2017) nog niet gemeld.

Voor het meldpunt is tevens een telefoonnummer in gebruik genomen. Het meldpunt wordt enkele keren per week gebeld in 'rustige' tijden. Tijdens de recente Veluwe wolf neemt dit aantal toe tot 4-5 keer per dag.

Kaart 2: de locaties van meldingen van wolf-waarnemingen komen uit het hele land. In een aantal gevallen is de locatie duidelijk foutief ingevoerd.

Tabel 1: het aantal via de WiN-website ingevoerde gemelde 'wolf-waarnemingen' per maand. Na de waarneming van de wolf op de Veluwe in oktober is een duidelijke piek te zien.

2.2 Validatie

In veel gevallen is er (te) weinig informatie om te kunnen concluderen dat een melding wel of niet een wolf betreft. Van de meeste meldingen, met name wanneer beeldmateriaal kon worden overlegd, kon worden vastgesteld dat de melding een vos of hond betrof. In drie gevallen kon wolf met zekerheid worden vastgesteld, namelijk:

- Doodgereden wolf bij de A28

Begin maart 2017 werd een wolf doodgereden op de A28 tussen Hoogeveen en Meppel. Het gezonde mannetje van ongeveer anderhalf jaar bleek afkomstig te zijn van de roedel bij Cuxhaven ten noorden van Bremen (D). De afstand vanaf deze roedel tot de plaats waar het dier begin maart dood is aangetroffen is ongeveer 200 km. Het dier was goed doorvoed en in de maag zijn resten van haas en ree aangetroffen.

- Predatie van schapen bij Nieuw Statenzijl

Twee schapen die in augustus 2017 dood zijn gevonden in de provincie Groningen zijn het slachtoffer geworden van een wolf. Bij de kadavers zijn DNA-samples genomen welke zijn geanalyseerd door Alterra. Het aangetroffen 'haplotype' bleek kenmerkend voor wolf, maar een compleet genetisch profiel bleek niet te achterhalen (doordat het DNA al teveel was afgebroken). Hierdoor was het niet mogelijk om een individueel genetisch profiel op te stellen, waardoor ook de herkomst van deze wolf niet te achterhalen was. Later, op 23 september bleek er op dezelfde plek weer een dood schaap aanwezig. Op de genomen DNA-monsters is nog geen analyse verricht.

- Waarnemingen van wolf op de Veluwe

Halverwege oktober ontving het meldpunt foto's van een mogelijke wolf op de Veluwe. Op basis van het fotomateriaal hebben experts van Wolven in Nederland en Lupus Instituut uit Duitsland bevestigd dat het om een wolf gaat.

Alle zekere (C1 en C2) en waarschijnlijke (C3) meldingen worden door onze validatoren ingevoerd in de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF). Op het moment van schrijven zijn nog niet alle waarnemingen ingevoerd. De coördinatoren hebben daarvoor met de vrijwilligers een werkdag ingepland in december om de resterende waarnemingen in te voeren.

Door Wolven in Nederland zijn tot op heden in 2017 drie veldbezoeken uitgevoerd:

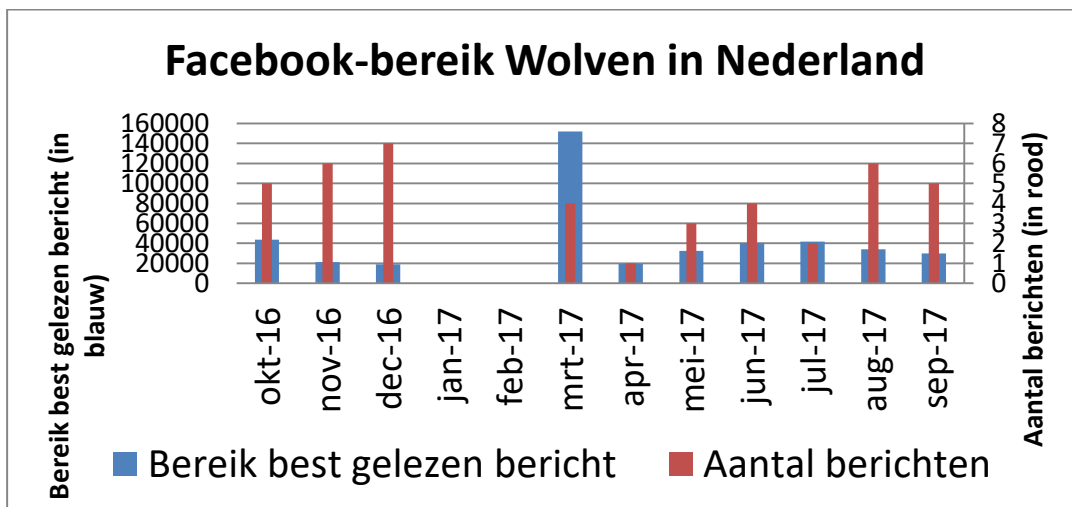
- In het weekend van 21 en 22 oktober heeft Bart Beekers een bezoek gebracht aan de Veluwe waarbij uitwerpselen zijn verzameld.
- Verder is een vrijwilliger gaan kijken bij het dode schaap langs de Dollard, waarbij deze het tweede dode schaap heeft ontdekt wat via DNA tot een zekere wolf bleek te herleiden.
- Een andere vrijwilliger heeft naar sporen gezocht bij de dode schapen van Laag Zuthem.

2.3 Communicatie

Op de Wolven in Nederland-website en Facebook worden geregeld nieuwe berichten geplaatst. De Facebook van Wolven in Nederland wordt op het moment van schrijven gevolgd door ruim 43.000 mensen. Vooral de berichten naar aanleiding van een zekere waarneming van een wolf vinden een groot bereik (tot 140.000).

Wolven in Nederland is overigens volgend als het gaat om communicatie rondom zekere waarnemingen van wolf. De provincie waarin de wolf is waargenomen heeft de lead in de communicatie over de aanwezigheid van wolf in de provincie.

Deskundigen van Wolven in Nederland geven geregeld tekst en uitleg over de wolf in Nederland en duiding aan het nieuws in de media. Naar aanleiding van de waarneming op de Veluwe was Wolven in Nederland onder andere live bij het Jeugdjournaal (22 oktober 2017) en BNR radio (20 oktober 2017). Verder worden geregeld lezingen gegeven. Ook voor het meldpunt is het van belang dat Wolven in Nederland bekend is in het land, zodat eventuele waarnemingen niet onbekend blijven. Daarnaast is het van belang dat objectieve informatie verspreid wordt over een eventueel waargenomen wolf.

Tabel 2: het aantal Facebookberichten per maand op de Wolven in Nederland-Facebook en het bereik van het best gelezen bericht per maand (periode oktober 2016 t/m september 2017).

Grafiek 1: het aantal bezoeken aan de WiN-website per dag. In totaal werd de website van 1 januari 2017 tot 23 oktober 2017 ruim 65.000 maal bezocht door ruim 54.000 verschillende bezoekers.

2.4 Vrijwilligers

Het werk van het meldpunt; het contact met mensen die een melding doen, de validatie van meldingen en de communicatie, wordt in de eerste lijn uitgevoerd door vijf vrijwilligers, ondersteund door professionals. Zij worden daarbij aangestuurd en ondersteund door de coördinatoren. De opdracht van BIJ12 voorziet erin dat twee (vrijwillige) validatoren in 2017 de cursus 'Wolfshinweise' bij het LUPUS Institut in Lausitz (D) kunnen volgen. Echter, als gevolg van een misverstand zijn er door LUPUS dit jaar geen plaatsen gereserveerd. Voor volgend jaar zijn er echter wel drie plaatsen gereserveerd.

Wolven in Nederland heeft daarnaast dit jaar een start gemaakt met aanstellen van een aantal regionale wolvenadviseurs. Deze wolvenadviseurs vertegenwoordigen alle drie een regio (Aaldrik Pot, Drenthe en Groningen; Mark Zekhuis, Overijssel; Roel Korbee, de Achterhoek). Het zijn groene professionals met een groot netwerk in de regio die de ogen en oren kunnen vormen voor Wolven in Nederland. Tevens kunnen zij namens Wolven in Nederland optreden als ambassadeur naar de regionale pers en, indien nodig, snel een lokale vrijwilligersgroep starten. Dit laatste is wenselijk in het geval van permanente vestiging van wolven in een gebied.

3. Conclusies en aanbevelingen

Het Wolvenmeldpunt heeft een spannend eerste jaar beleefd waarin de wolf zeker drie keer ons land heeft aangedaan. Mogelijk laat de (Veluwe) wolf zich ook in de laatste maanden nog geregeld zien. De media-aandacht rondom de Veluwe wolf heeft bijgedragen aan de naamsbekendheid van het Wolvenmeldpunt waardoor het effectiever kan functioneren. Ook is de verwachting dat de wolf vaker zal worden waargenomen. Naar alle waarschijnlijkheid zullen er, ook in de laatste maanden van het jaar, nog vele meldingen volgen.

Het is lastig gebleken om een juiste inschatting te maken van de benodigde uren. Vanuit het Wolvenmeldpunt is, zeker rondom de C1 waarnemingen, veel meer tijd dan verwacht besteed aan coördinatie en afstemming met betrokken instanties als de provincies en Faunafonds, als ook aan de interne communicatie. Ook de validatie van alle binnengekomen waarnemingen neemt meer tijd in beslag dan in eerste instantie was voorzien. Daar staat tegenover dat er tot op heden (31 oktober 2017) slechts drie veldbezoeken zijn afgelegd. Het aantal veldbezoeken is echter moeilijk in te schatten en kan de komende jaren toenemen, naarmate de wolf zich vaker in Nederland laat zien.

Tijdens de laatste maanden van 2017 zal met name het vastleggen van alle C1, C2 en C3 waarnemingen in de NDFF extra aandacht krijgen.